

The Atlantic'teki bir yazı Çin demokrasisi neden kaçınılmaz değil diye retorik bir soru sormuş.

Çin'de 6-7. yüzyıldan kalma bir *sınav sistemi* varmış. 1905'deki *demokratik devrime* kadar devam eden bir sınav sistemi. KPSS'yi adamlar 7. yüzyılda icad etmişler kısacası.

Bu sistemin *meritokratik* (becerikliyi üstün tutan) tabiatının münhasıran tek parti sisteminde çalışacağını, çok partili bir sistemde belli siyasi aidiyetlerin *becerilerden* daha önemli hale geldiğini söylemiş.

Çok partili sistemin liderlerini *seçim kazanmaya* programladığını ve lider tanımının *seçimleri en iyi kazanacak* insanlardan oluştuğunu, ancak iyi yönetme becerisinin illa seçim kazanmakla ilgisi olmadığını söylemiş. *Meritokratik* yönetimin, liderleri söyledikleriyle değil, yaptıklarıyla değerlendirdiğini anlatmış.

Ayrıca demokratik liderler lobiciliğe daha meyilli ve özel menfaat gruplarının telkinlerine daha açılmış.

Çin'de 1980'lerde başlayan bir *köy seçimi* sistemi varmış. İnsanlar gizli oyla doğrudan isim seçiyorlarmış. Buna yolsuzlukla mücadele ve düzeni sağlama (veya halkın gazını alma) adına başvurmuşlar. Katılım yüksekmiş bu seçimlerde. Seçim sisteminin de giderek iyileştiğinden bahsediyor.

Bir Amerikan dergisinde, *tek particiliğin* bu derece övülebileceği aklıma gelmemişti. Yazı Çin'in gelişmesinin ister istemez *demokratik* açılımları da getireceğini söyleyen yalınkat fikrin doğru olmadığını anlatmaya çalışıyor ama Çin sisteminin propagandasına dönüşmüş.

Benim bu konudaki fikrim şu: Çok partili veya tek partili veya partisiz, herhangi bir sistemde halkın gizli oyu ve yöneticilerin süre sınırı varsa, orada önemli konulardaki adalet bir insan ömrü dahilinde sağlanır. Bunun yanında değişik sistemlerin değişik faydaları ve zararları vardır, bunları da durumdan duruma değerlendirmek gerekir. Çok partili sistem tek başına *demokrasi* getirmez, tek partili sistem de her zaman *zulüm* demek değildir ama diğer bütün şartlar eşitse, çok partili sistem daha iyidir. Bizdeki *çok partili* sistemden daha demokratik bir tek partili sistem olabilir mi, mümkün.

Bizde partilerin halkı *duyması* baraj altında kalmadan pek mümkün olmuyor, o da çok geç oluyor. Kötü partilerden oluşmuş bir çok partili sistemin de matah bir şey olmadığını görebiliyoruz.

Şurada Churchill'in hitabetiyle ilgili bir yazı okudum. 40 dakikalık bir konuşma için 6-8 saat çalışmış. Konuşmaları kağıttan okuduğu halde, irticalen yaptığı izlenimini vermekte ustaymış.

Programcılığın yavaş yavaş delirttiğini söylüyor şuradaki yazı. Aslında bu iş için *üretilmemiş* beyinlerini, günde on ila onbeş saat, haftada beş ila yedi gün zorluyorlar ve hepsi yavaş yavaş çıldırıyor demiş.

Program yazan insanların bilgisayarlarının, diğerlerinden *iyi* çalışmasının sebebi, programcılarının bilgisayarların şizofrenik küçük çocuklar gibi davrandığını bilmesi diyor. Bilgisayarlar tuhaflaştıklarında dövmek veya sövmek yerine *sevgiyle* yaklaşıyormuşuz.

Yeryüzündeki hiç kimsenin beş yıllık bir MacBook'un içindeki her şeyin nasıl çalıştığını bilmediğini anlatıyor. (Bu genel olarak tüm bilgisayarlar için doğru. Kimse tüm ayrıntıları %100 bilmiyor.) Neden kapatıp açmanızı söylüyoruz? Hiçbir fikrimiz yok ve kapatıp açınca içindeki kendini düzeltme mekanizmalarının devreye gireceğini umut ediyoruz.